

Pakolaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut hyvinvointialueilla

**Henna Leppämäki
Erityisasiantuntija**

14.3.2023

Taustaa

- Järjestämisvastuu sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista siirtyivät hyvinvointialueille 1.1.2023 lukien.
- Hyvinvointialueilla on velvollisuus tarjota sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita niitä tarvitseville ihmisille (perustuslaki; jokaisen oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin, yhdenvertaisuus sekä sosiaalihuollon asiakkaan oikeudet ja muu substanssilainsäädäntö).
- Kunnat eivät voi enää 1.1.2023 alkaen järjestää sosiaali- ja terveyspalveluita.
- Kotoutujat ovat heterogeeninen ryhmä, joiden palveluntarpeet ovat hyvin erilaisia. Sote-palveluiden järjestämisen näkökulmasta varhainen palvelutarpeen tunnistaminen ja pääsy palveluihin ennaltaehkäisevästi on keskeistä!

Perustehtävä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa säilyy ennallaan

- Muutos kotoutumistyön vastuissa ei merkittävästi vaikuta terveydenhuollon toimintaan kotoutuja-asiakkaiden tai pakolaisten kanssa. Terveydenhuollolla on edelleen vastuu alkutarkastuksista ja terveyspalveluihin ohjaamisesta sekä kaikista terveydenhuollon palveluista.
- Suurin muutos aluekohtaisissa työn järjestämisen tavoissa! Joillain alueilla sote-palveluissa ollut kotoutumisen edistämisen kokonaiskoordinaatio -> siirtyy kunnalle.
- Nykyisin erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollolla on merkittävä rooli kotoutumista edistävissä toimissa erityisesti työvoiman ulkopuolella olevien kotoutujien, perheiden, kv-suojelua saavien ja alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden osalta
- Sosiaalihuollon lainsäädäntöön perustuva perustehtävä pysyy ennallaan, vaikka järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille
- Kotoutujissa on runsaasti sosiaalihuoltolain mukaisesti erityistä tukea tarvitsevia ja haavoittuvia asiakkaita, joiden palveluiden saanti tulee turvata muutosvaiheessa
- Syytä harkita erityisosaamisen keskittämistä ja jatkaa aiempia hyviä käytäntöjä

Kotouttavat sosiaalihuollon palvelut

Pakolaisten ja pakkomuuttajien parissa tehtävä työ on sosiaalihuollon erikoisala, josta ei erikseen ole säädetty sosiaalihuoltolaissa. Sosiaalihuoltolain 11§ mukaiset tuen tarpeet kuvaavat kuitenkin hyvin tyypillisesti kotoutuja-asiakkaiden haasteita, mikä tulee huomioida työnjaossa kunnan kanssa!

Sosiaalihuoltolain 11§ mukaan sosiaalipalveluja on järjestettävä:

- 1) tueksi jokapäiväisestä elämästä selviytymiseen;
- 2) asumiseen liittyvään tuen tarpeeseen;
- 3) taloudellisen tuen tarpeeseen;
- 4) sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi;
- 5) lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta (sekä *hyväksikäytöstä* SM/2022/84, SHL liitelakina) aiheutuvaan tuen tarpeeseen;
- 6) äkillisiin kriisitilanteisiin liittyvään tuen tarpeeseen;
- 7) lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi;
- 8) päihteiden ongelmakäytöstä, mielenterveysongelmasta sekä muusta sairaudesta, vammasta tai ikääntymisestä aiheutuvaan tuen tarpeeseen;
- 9) muuhun fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen tai kognitiiviseen toimintakykyyn liittyvään tuen tarpeeseen;
- 10) tuen tarpeessa olevien henkilöiden omaisten ja läheisten tukemiseksi.

Kotouttavan sosiaalihuollon käytännön ulottuvuudet

- Sosiaalihuollon asiakassuunnitelma sisältää asiakkaan palvelutarpeen edellyttämässä laajuudessa asiakkaan ja ammattilaisen arvioin tuen tarpeesta, tarvittavista palveluista ja toimenpiteistä, asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista, tarvittavista yhteistyötahoista sekä yhdessä asettamat tavoitteet ja niiden toteutumisen seurannan ja uudelleen arvioinnin. **SHL:n mukainen asiakassuunnitelma on laaja-alaisempi kuin kotolain mukainen kotoutumissuunnitelma.**
- Kotouttavan sosiaalihuollon käytännön ulottuvuuksia ovat tiedon jakaminen ja ohjaus, psykososiaalinen tuki, sosiaalisten oikeuksien välittäminen (byrokratiatyö), kielellinen tuki, fyysinen huolenpito sekä rakenteellinen sosiaalityö (sosiaalinen raportointi).
- Ennakoiva yhteistyö ja palveluketjujen suunnittelu on olennaista terveydenhuollon, sivistystoimen, työllisyyspalveluiden, asuntotoimen ja liikuntatoimen sekä hankkeiden ja järjestöjen kanssa. -> Yhteen sovitettava kunnan koordinaatiotehtävien kanssa.

Keskeisimmät rajapintakysymykset kuntien ja hyvinvointialueiden välillä

- Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten asumisen ja huolenpidon järjestäminen -> **Järjestämisvastuu hyvinvointialueille jo 2023 alusta!**
- Pakolaisten vastaanotto ja kuntapaikoista päättäminen, yhteistyö kuntien, ELY-keskusten ja hyvinvointialueen kanssa keskeistä. Lainsäädäntö ei ulotu yksityiskohtaisten käytäntöjen tasolle, joten toimintatavat on sovittava hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa!
- Kiintiöpakolaisten **uudelleensijoittamisen syyt usein sote-palveluntarpeisiin liittyvää**, mikä on huomioitava palveluprosesseja ja vastaanottoa suunniteltaessa.
- Työvoiman ulkopuolella olevien henkilöiden palvelutarpeiden kokonaisarviointi ja siihen liittyvä tiedonvaihto ja -hallinta -> **monialaisuus!**
- **Asiakastyön osalta huomioitava sosiaalihuoltolainsäädäntö (§11) ja työnjaosta sovittava ennakkoon siten, ettei epäselvyyttä tehtävistä ja toimivallasta valu asiakastyön tasolle**

Ajankohtaiset kysymykset

- Venäjän Ukrainaan aloittaman hyökkäyssodan seurauksena Suomeen on saapunut jo yli 50 000 Ukrainasta paennutta, tilapäistä suojelua saavaa henkilöä. Tilanne on aiheuttanut pikaisia säädösmuutoksia nykyiseen kotolakiin ja vastaanottolakiin.
- Kuntiin siirtyminen on alkanut maaliskuussa 2023 kun oleskelua Suomessa on yli 1 vuosi -> oikeus sosiaaliturvaan harkitaan erikseen Kelassa, mutta DVV:n ja Kelan arviointi yleensä yhdenmukainen. Eniten kuntiin siirtymisiä ennakoidaan huhti-toukokuun aikana
- Pakolaisia nyt alueilla, joissa ei ole aiempaa kokemusta kotoutumispalveluiden laajamittaisemmasta järjestämisestä -> varauduttava etukäteen!
- Hyvinvointialueiden oltava hyvissä ajoin yhteydessä alueen vastaanottokeskuksiin ja sovittava yhteistyökäytännöistä
- Huomiota kiinnitettävä erityistä tukea tarvitsevien sujuvien palvelupolkujen turvaamiseen -> hoivapalvelut, vammaispalvelut, lasu-palvelut jne.
- Asumisen järjestäminen kotikuntalaisuuden jälkeen laajuudessaan merkittävä kysymys! Vaikka SHL12§ velvoittaa sosiaalihuoltoa viimesijaisen asumisen järjestämiseen, on ennakoitava tilanne siten, ettei vastuu jää laajamittaisesti sosiaalihuollolle. Kuntien vastuu asumisen järjestämisestä!
- Hallinnonalojen välinen yhteistyö ensisijaisen tärkeää!

stm.fi ›
@STM_Uutiset ›

KIITOS!

Henna Leppämäki

henna.leppamaki@gov.fi

p. 0295 163 132

